

Pala Ukrainasta – väkisin, mutta suostutellen

Tämä artikkeli käsittelee vuoden 2014 Krimin valtauksen läpivientiä painopisteenään Venäjän hallinnon tuottaman oikeutuksen tarkastelu. Päättäjien julkilausumista ja valtionmedian representaatiosta koostuvaa venäjänkielistä aineistoa analysoidaan tapahtumaketjuun suhteuttaen diskursiivis-retorisen geopolitiikan luennalla, mikä valottaa oikeutuskampanjan reaktiivista toteutusmuotoa ja kohdeyleisöihin vedonneen suostuttelun perustaa. Kreml sai johdettua Ukrainan sisäisestä konfliktista ensin *juridisuuteen* ja *turvallisuuteen* vetoavat interventiodiskurssit, joilla vakuutteli kotiyleisöä ja krimiläisiä *maanmiehiä* puolelleen osin jo ennen Krimin miehitystä, ja täydensi oikeutussisältöä niemimaan liittämisen lähestyessä *Krimin ja Venäjän historiallisen ykseyden* sekä *Venäjää alistavan tekopyhän lännen* diskurssein. Analyysi tuo esille diskurssit koostavien retoristen elementtien yksityiskohtia ja niiden kumulaatiota, millä Venäjän hallinto muodosti Krimin anastusta puoltavan geopolittisen mielikuvan. Kuvitelmalli oli ilmeinen painoarvo kohdeyleisösidonnaisen kannatuksen varmistamisessa käytännön toimille.

Valtteri Ahtamo

Kremlin toimintamallissa ensin katsotaan talviolympialaiset ja sitten hyökätään Ukrainaan. Tämä artikkeli valmistuu vuoden 2022 helmikuun lopulla, kun Vladimir Putin on pitänyt sodanjulistuspuheensa ja käynnistänyt historiallisen hyökkäyksen, mikä yllätti röyhkeydesään myös kotiyleisön. Vaikka akuutti tilanne vasta kehittyi, Ukrainan vuoden 2022 invaasio eroaa radikaalisti Krimin vuoden 2014 valtauksesta. Niemimaan haltuunotto oli melko kontingenti operaatio, jonka Kreml toteutti epäsuorilla sotateoimilla käyttämällä hyväksi Ukrainan sisäistä konfliktia ja rakentamalla sekä koti- että krimiläisyleisöön voimakkaasti vetoavan oikeutuskampanjan. Suurinvaasio näyttäytyi ensin samalla kaavalla suoritettavalta Ukrainan itäosien miehitykseltä, mutta kääntyi häikäilemättömäksi täyshyökkäykseksi, jonka tarkoituksena lienee Valko-Venäjän kaltaisen vasallihallinnon muodostus tai jopa valtion

kahtiajako. Operaatio on monessa suhteessa Putinin henkilökohtaista ”venäläisen ruletin” peluuta, esimerkiksi kannatuksen saamisen ja siten kansan suosiossa pysymisen suhteen. Vaikka kotiyleisöä oli valmisteltu jonkinlaiseen interventioon, kuten separatistialueiden ”pelastamiseen”, legitimointi on jäänyt ilmeisen riittämättömäksi Ukrainaankohdistetun iskun laajuuteen nähden. Tämä artikkeli keskittyy tarkastelemaan Krimin anastuksen oikeutusta.

Krimin valtausta ja sen taustakontekstia, Ukrainan kriisiä, on tarkasteltu lukuisissa tieteellisissä teksteissä konfliktiin johtaneiden geopolittisten prosessien kautta. Lännen ja Venäjän kilpailu Neuvostoliiton jälkeisen alueen integroinnista on keskeisin kehys, josta käsin kriisin syntyä on selitetty ja seurauksia arvioitu (esim. Götz 2015; Mankoff 2014; Mearsheimer 2014; Sakwa 2015a), mutta vähemmän huomiota on saanut se kontingentti tapahtumaketju, jossa geopolittista karttaa muokattiin käytännössä. Jälkikäteen on helppo todeta, että oli vain ajan kysymys, milloin Moskovan eliitti venyttäisi Venäjän institutionaaliset rajat yli Krimin. Eritoten silloin, kun huomioidaan Georgian sodan (2008) jälkeiset argumentit Kremlin aloittamasta (uus)imperialismista, rajarevisionismista tai Neuvostoliiton jälkeisen tilan muuttamisesta sen juonittelulle alttiiksi poikkeustilavyöhykkeeksi (Prozorov 2010). Tapahtumaa enteili myös Venäjän kansallisidentiteetin diskurssi, johon oli jo vuosikymmenen ajan sisältänyt ajatus Krimin ”palauttamisen” mahdollisuudesta (Hopf 2016).

Jos oli ”päivänselvää”, että jotain ”operaatio Krimin” kaltaista oli odotettavissa, mitkä tekijät mahdollistivat tapahtuman juuri keväällä 2014? Tämä tutkimusartikkeli osallistuu valtauksen läpivientiä käsittelevään keskusteluun tarkastelemalla geopolittisesta viitekehyksestä käsin Kremlin rakentaman oikeutusoperaation sisältöjä, niiden ajallisia painotuksia sekä vuorovaikutteisuutta tapahtumiin ja muiden osapuolten toimiin nähden. Tulkintakulmassa Putinin hallinto ammensi Ukrainan sisäisten tapahtumien sarjasta kohdeyleisöihinsä vetoavan, Krimin anastusta puoltavan geopolittisen mielikuvan, millä oli ilmeinen painoarvo kannatuksen varmistamisessa käytännön toimille. Jos ukrainalaisosapuolten aikaansaamat olosuhteet tarjosivat lähtökohdat juonittelulle, tehokkaan oikeutusoperaation toteutus kuului Kremlin juonittelukeinoihin, joilla se junaili itselleen akuutin mandaatin niemimaan miehittämiseksi ja Venäjän federaatioon liittämiseksi.

Kuten jo muinaisintialainen geopolitiikan dynamiikkaa käsitellyt Kautilya kuvaa (1915, 564), sotatoimi alkaa yrityksenä vallata sekä kotimaan että ulkomaiden väestön ajattelua. Hyökkäävän hallinnon on tuotettava suhteellisen uskottavat perusteet tulevalle invaasiolle (Kuusisto 1998), eritoten nykyaikana, kun kansainväliset ja kansalliset instituutiot, keskinäisriippuvuus sekä potentiaaliset haitat talouden ja diplomatian alueilla kuten myös sotaisan hallinnon mahdollinen suosion lasku muodostavat kynnyksen voimankäytölle. Käytännössä edes supervalta ei voi aloittaa *menestyksestä* sotaa ilman sille rakentamiaan ideationaalisia olosuhteita, joiden valossa operaatio voisi näyttäytyä suhteellisen hyväksyttävältä suhteessa omaan lainsäädäntöön, kansainväliseen oikeuteen sekä kansainvälisen yhteisön ja eritoten kotiyleisön silmissä.

USA:n hallitus kampanjoi vuoden ennen hyökkäystään Irakiin. George W. Bush käynnisti suostuttelun nimeämällä Irakin ”pahan akseliin” kuuluvaksi terroristitoimijaksi ja siirtyi Husseinin yhä voimakkaampaan identifiointiin brutaalina orjuuttajana ja ”joukkotuhoaseilla” uhkailevana massamurhaajana, joka pakotti Washingtonin suorittamaan maailmanpelastussodan (Bush 29.1.2002; 12.9.2002; 7.10.2002; 28.1.2003; 26.2.2003). Operaatio vastasi länsimaista sodanoikeutusta rakentuen Riikka Kuusiston mukaan (1998, 606–607) uhkaavien vihollisten, jalojen tehtävien ja viimeisen taistelun narratiiveille, jotka kehystetään poikkeustilalla ja jyrkin vastakohdin. 9/11-tapahtumat ja laajasti tuettu Afganistanin sota tarjosivat olosuh-

teet Irakin invaasion kehystämiseksi seuraavana askeleena terrorisminvastaisessa sodassa (Dodds 2007, 14), mutta koska aie tuomittiin laajasti kansainvälisen oikeuden vastaisena, Washington keskittyi riittävän kannatuksen hankintaan. Kyselyjen perusteella 65–75 % amerikkalaisista oli saatu suhtautumaan sotaan myötämielisesti, mutta kannatuslukemat olivat tätäkin korkeampia skenaariossa, jossa oletettiin USA:n saavan operaatiolleen kansainvälisen tuen (Carlisle 2005, 68–72). Riittäväksi katsottu tuki realisoitui maantieteellisesti spesifin USA-Britannia-johtoisen liittouman muodossa, jonka Bush nimesi ”halukkaiden koalitioksi” (ibid.; Cohen 2015, 5).

Tapaus havainnollistaa legitimitietin hankinnan suhteellisuuden. Tiettyjen alueiden väestöt ovat samaistettavissa verrattain tiiviiksi kollektiiviksi, jota yhdistää käsitys oikeutetusta sodasta lainsuojattomaan muukalaiseen kohdistuen. Näin sotaa ei perustella ainoastaan ”järjellä”, vaan prosessissa rakennetaan kokonaisvaltaisempaa käsitystä tilallisesta ja oikeutetusta *meistä* ja vihollisestamme, jonka suhteen identiteettimme velvoittaa toimimaan. Kyse on toimia puoltavan geopolittisen mielikuvan tuottamisesta.

Kremlin ei tarvinnut käydä sisäpoliittista debattia operaatioon ryhtymisestä, mutta toimien tehokas legitimointi oli välttämätöntä vastareaktiot kestäväen kannatuksen varmistukselle. Valtaussodan konteksti lisäsi oikeutusasetelmaan oman haasteensa – kohdealueen väestön sisällyttämisen osaksi *meitä*. Jo Machiavelli (1997, 6–7) käsitteli alueliitosten realiteetteja esittäen niiden onnistumisen edellyttävän paikallisten luottamuksen saamista, mihin myötävaikuttavat samankaltaisuudet kielen, kulttuurin ja instituutioiden saralla. Myös Kreml nojasi oikeutuksessaan näihin aspekteihin, joskaan ne eivät itsessään olleet anastuksen perusteita. Krimiläistenkin keskuudessa toimille saatu kannatus (O’Loughlin & Toal 2019) edellytti Kremliltä mielikuvan rakentamisen sekä krimiläisiä että kotiyleisöä yhdistävästä vihollisesta, jolta Krimin kattava Venäjä tuli suojata nopeasti.

Operaation aikana Vladimir Putinin suosio kasvoi kotiyleisön keskuudessa 60 %:n tunnumasta 80 %:iin (Deutsche Welle 15.3.2019) ja saavutti reilussa vuodessa ennätykselliset 89 % (Nardelli, Rankin & Arnett 23.7.2015). Muutos heijastelee Kremlin onnistumista sekä akuutissa kannatuksen varmistamisessa että valtauksen jälkeisessä retoriikassa, vaikka Putinin asemaa pyrittiinkin horjuttamaan lännen suunnalta. Oikeastaan länsi asettui pakotepolitiikallaan helposti paketoitavaksi Venäjä-vastaiseksi monoliitiksi (Robertshaw 2015), jonka nojalla Kreml sinetöi alueliitoksensa paikallisen legitimitietin ja integroi kansalaisia aiempaa tiukemmin kannalleen.

Artikkelin suhde aiempaan tutkimukseen

Vaikka Krimin anastusta on tutkittu laajasti, itse Kremlin oikeutukseen paneutuva kirjallisuus on verrattain ohutta. Tutkimustieto oikeutusretoriikan yksityiskohtaisesta kronologiasta on puutteellista, eikä suostuttelun sisältöä ole peilattu riittävästi varsinaisiin kohderyhmiin eli koti- ja krimiläisyleisöön. John Biersack ja Shannon O’Lear (2014) sekä Thomas Ambrosio (2016) ovat eritelleet oikeutusta temaattisesti käyttäen aineistoa, jonka Kreml tuotti Krimin liittämishetkellä ja sen jälkeen, jolloin kohderyhmien suostuttelu oli käytännössä ohi ja Kreml oli latistanut tapahtumien yhteydessä korostamansa retoriikan temaattiseen yhteenvedoon painotuksia muuttaen. Tutkimuksissa eritelläänkin oikeutusaspekteja symmetrisinä abstraktioina ja huomioiden kokonaisuudesta vain sen, minkä materiaali mahdollistaa. Esimerkiksi Biersack ja O’Lear määrittävät (2014, 254) aineistonsa suhteen kolme validia oikeutusaspektia: ”Venäjä määrittä Krimin kuuluneen kaiken aikaa Venäjään, demonisoi Janukovytsin jälkeisen Ukrainan

hallinnon toisen maailmansodan kielikuvilla ja väitti krimiläisten käyttäneen itsemääräämisoikeuttaan liittymisessä.” Yhteenveto on ongelmallinen siinä mielessä, ettei Venäjän johto tosiasiaa edes vihjannut tutkijoiden määrittämiin ensimmäiseen ja kolmanteen kohtaan, kun sotatoimet olivat käynnissä. Miehityksen aikana kohdeyleisöjä suostuteltiin eri retoriikalla.

Kremlin oikeutusta on käsitelty myös yhden narratiivin tai argumentin kautta. Magdalena B. Leichtova käsittelee (2016) liittämisen jälkeistä historiaan vetoavaa argumentaatiota. Vasile Rotaru ja Miruna Troncota (2017) paneutuvat kampanjan lopussa esitettyyn ”Kosovo-argumenttiin”, ja Rotaru rakentaa (2019) erillisen näkökulman Kremlin pyrkimyksistä oikeuttaa toimensa lännelle. Mainituissa tutkimuksissa oikeutusta on tarkasteltu *vasta* Krimin liittämishetkestä, täydentävää argumentaatiota käsitellen tai länsiyleisön näkökulmasta. Kuitenkin Damian Strycharz painottaa (2020) oikeutuksen alkaneen ennen invaasiota, samoin kuin kotiyleisöön tehokkaasti vedonneen narratiivin, *maanmiehiin kohdistuvan uhan*, keskeisyyttä legitimoinnissa. Hän keskittyy argumentoimaan, että Kreml olisi helmikuun 2014 lopussa korvannut Ukrainan konfliktia kehystävän etäisen ja maltillisen *sekaantumattomuus*-narratiivinsa oppositiopoliitikkojen Vladimir Žirinovskin ja Gennadi Zjuganovin vaikutuksesta, sillä he olivat aloittaneet valtiojohdon käyttöönottamien radikaalin kielenkäytön aiemmin. Strycharz ei kuitenkaan arvioi Sotšin talviolympialaisten (7.–23.2.2014) oletettavaa vaikutusta maltillisen linjan säilyttämiselle eikä sitä, että vasta helmikuun kynnyksellä eskaloitunut konflikti tarjosi tapahtumillaan aitoa tarttumapintaa radikaalille retoriikalle.

Tämä tutkimus täydentää aihetta käsittelevän kirjallisuuden puutteita kolmella tavalla. 1) Analyysi valottaa oikeutuksen kontingenttia ja vuorovaikutteista toteutusmuotoa tarkastelemalla sen kronologiaa suhteessa ukrainalaisosapuolten toimiin sekä miehityksen ja alueliitoksen ajankohtiin nähden. Näkökulmassa Kreml käynnisti akuutin suostuttelukampanjan Ukrainan sisäisen konfliktin kärjistyttyä ja jatkoi sen rakentamista pitkälti ukrainalaisosapuolten toimiin reagoivalla retoriikalla. Valtiojohto tuotti kuukauden mittaisessa kampanjassaan paitsi keskeisimmät anastusperusteet, esitti ne myös kohdeyleisöjensä kannalta vetovoimaisimmassa järjestyksessä. Kronologisen tulkintakulman kautta aiemmissa tutkimuksissa eriteltyt oikeutusaspektit paikannetaan kampanjan aikajanelle, minkä kautta hahmottuu niiden rooli kokonaisuudessa. 2) Oikeutuksen sisällöntulkinta tehdään kohdeyleisöön peilaten diskursiivis-retorisen geopolitiikan luennalla. Tulkintatavan kautta tulee esille, miten valtiojohto tuotti käsitteitä, argumentteja ja piennarratiiveja sekä näiden yhdistelmiä muodostaakseen koti- ja krimiläisyleisöön vetoavan mielikuvan Krimin kattavasta Venäjästä. Geopoliittisella kuvittelulla oli ilmeinen painoarvo kannatuksen varmistamisessa, ja se kulminoitui jo ennen Krimin liittämishetkeä. 3) Artikkelin pääargumentti on, että Kreml rakensi oikeutuskuvitelmaansa neljän diskurssin kautta: *juridinen, turvallistava, Venäjän ja Krimin historiallinen ykseys* sekä *Venäjää alistava tekopyhä länsi*. Kampanjan alkupuolisko painottui kahden ensimmäisen, loppuvaihe kahden jälkimmäisen tuottamiseen, mutta juridinen diskurssi oli mukana koko ajan. Kreml panosti huomattavasti siihen, että sen toimet näyttäytyisivät laillisilta, mikä ei ole aiemmissa tutkimuksissa tullut kunnolla esille.

Geopolitiikka diskursiivis-retorisena operaationa

Tutkimuksen aineisto koostuu Vladimir Putinin, Dmitri Medvedevin, Sergei Lavrovin ja alemman portaan päättäjien venäjänkielisistä julkilausumista sekä median, eritoten Rossija24- uutiskanavan representaatioista ajalta 20.2.–21.3.2014. Venäjän hallinto suoritti kuukauden aikana Krimin miehityksen, *de facto* alueliitoksen sekä toimia osin edeltäneen

oikeutusoperaation, joka käynnistyi Ukrainan sisäisen konfliktin kärjistyttyä. Aineiston tarkastelu pohjustetaan eskalaatiota edeltäneillä tapahtumilla, mutta varsinainen analyysi alkaa ajankohdasta, jolloin Kreml sekaantui konfliktiin *retorisesti*. Koska oikeutusoperaatio oli kumulatiivinen kokonaisuus alkaen ukrainalaisosapuolten toimien tarkoitushakuisista tulkinnoista ja täydentyen jatkotapahtumista johdetulla retoriikalla, myös analyysikehyks on kronologinen. Asetelmalla havainnollistuu oikeutuksen vuorovaikutteinen ja progressiivinen luonne; millaisella retoriikalla Kreml reagoi kuhunkin tapahtumaan ja keskeisten toimijoiden kannanottoihin, miten se vaikutti tapahtumien jatkoon ja edisti Krimin anastusta puoltavan geopoliittisen mielikuvan kasaamista. Oikeutuskampanjan sisältöön pureudutaan diskursiivis-retorisen geopolitiikan luennalla, jonka seuraavaksi määrittelen.

Päätäjien julkilausumat ovat harkittuja tekoja, joissa jokaisella liikkeellä pyritään edistämään tavoitteita (Hart 2004, 80). Asiaita merkityksellistetään valikoidulla kielellä tuottaen rajattua todellisuuskäsitystä, jonka yleisön halutaan omaksuvan (ks. Austin 1962, 94–107). Ihmisen kielen rajat ovat hänen maailmansa rajat, kuten Ludwig Wittgenstein (1961, 68) kiteyttää. Geopolitiikan viitekehyksestä tarkasteltuna päättäjät tuottavat puheissaan valikointua geopoliittista maailmankuvaa, kuten käsityksiä maantieteen, toimijoiden ja väestöjen välisestä suhteesta – tai suhteen laadun muuttumisesta. Yleensä prosessissa uusinnetaan kohdeyleisöjen hyväksymiä käsityksiä, mutta niitä myös muovataan paitsi palvelemaan valittua agenda, vastaamaan muuttuvaa poliittista todellisuutta. Eritoten alueellisten konfliktien tai poikkeustilanteiden yhteydessä toimijoilla on pelivaroja muokata vallitsevia käsityksiä, joiden hyväksyttämällä voidaan tähdätä toiminta-alttiuden luomiseen (ks. Perelman 1996, 19) maantieteeseen sidonnaiselle toiminnalle, ääritapauksessa sotimiselle. Irakin invaasiota edelsivät terroristidemonin heijastaminen Lähi-idän kartalle sekä sitä kurittamaan ryhtyvän liittouman muodostus. Merkittävästä ei-sotilaallisesta esimerkistä käy toisen maailmansodan jälkeisen Saksan länsiosien lohkaus ja lännen kollektiiviin integrointi geopolitiittisen mieli-kuvaoperaation onnistuttua (Jackson 2006).

Näin geopolitiittisen maailmankuvan rakentaminen tapahtuu integroivien ja hajaannusta kylvävien ideoiden tuottamisen kautta, millä päättäjät edistävät pohjimmiltaan *meidän* tilan kontrollointia tai *muille* kuuluvien tilojen haltuunottoa (Ahtamo 2020). Maantieteeseen sidonnaista toimintaa edeltävä järjely, mobilisointi ja oikeutus ilmenevät Gearóid Ó Tuathailin ja John Agnewin mukaan (1992, 191) valtiojohdon diskurssissa. Kyseessä on kielenkäytön makrotason kategoria käsittäen tietyn ideakokonaisuuden esiintymisen julkilausumien laajassa skaalassa.

Kuitenkin diskursiivinen tarkastelu on metodina liian väljä, jos tarkoituksena on selvittää julkilausumien suostuttelupotentiaalia. Diskurssien erittely ei vielä sinänsä selitä, miksi myös vaihtoehtoisille käsityksille altistunut yleisö niitä hyväksyisi, vaikka niillä operointi soveltuukin laajojen vallankäytön prosessien etäältä tarkasteluun. Tarkemmin katsottuna diskurssit koostuvat pienemmistä merkityskokonaisuuksista, joihin nivoutuu sanoman vakuuttavuuteen vaikuttava retorisuuskin. Tutkimusmetodologiana retoriikkaa on kehitetty julkilausumien suostutteluvoiman tarkasteluun jo antiikin Kreikan ajoilta ja se soveltuu hyvin geopolitiikan tutkimukseen, kuten Pekka Korhonen (2003, 10–11) argumentoi (ks. myös Harle & Moisio 2003).

Julkilausumien retorisuutta tarkastellaan suhteessa reetorin kohdeyleisön identiteettiin, sillä kuten Chaïm Perelman kuvaa (1996, 16, 28), esitys on sovitettu ”henkisesti kohdatulle” yleisölle. Puhuja luo suhteen kuulijoihin identifioimalla heidät itseensä ja heidän intressinsä omiinsa, jolloin suostuttelu tapahtuu erilaisin samaistuksin ja puhujan toiveet siirtyvät kuuli-

joiden mielipiteiksi, kuten Kenneth Burke määrittää (1969, 46, 57). Vakuuttamisessa tarjottu käsitys saadaan näyttämään tutulta, mutta suostuttelu koostuu myös kirjosta yleisösidonnaisia tekniikoita. Suostuttelussa erilaiset asiat linkitetään toisiinsa (ibid., 20–21), herätetään kuuli-joissa toivottuja tunteita, todistellaan argumentein, joita vastaanottajat voisivat hyväksyä ja asiat esitetään (suur)narratiivein, jolloin aikajanelle sijoitetut tapahtumat, toimijoiden luonnehdinta, yksityiskohdat ja draaman elementit liikuttavat yleisöä tiettyyn reaktioon (Hart 2004, 81–82, 88–91). Suostuttelu on myös ikään kuin neuvottelua: reetori suhteuttaa väitteet yleisön uskomuksiin, oletuksiin, kokemuksiin ja tunteisiin tarkoituksenaan tehdä ne ”järkeenkäyviksi”. Eritoten ajallisuus on retoriikan tutkimisessa keskeistä, sillä suostuttelussa nojataan akuuttien asioiden tärkeyteen ja käytännöllisiin ehdotuksiin, jotka yleisön on helppo tunnistaa järkeviksi. (ibid., 79, 81.) Näin retoriikan analyysi kohdistuu konkreettiselle mikrotasolle eli esiintymiskontekstissaan tuotettuihin lauseisiin ja sanoihin, joilla päättäjät muodostavat palapelinomaisesti geopoliittisen mielikuvan.

Diskursiivis-retorinen geopolitiikan luenta yhdistää käytännön toimien legitimoinnin mikro- ja makrotason tarkastelun. Yhtäältä tulkintakulmalla valotetaan kunkin oikeutusoperaation ainutlaatuisuutta, kuten esiintymiskontekstia, suhdetta käytännön toimiin, retoriikan ja sen tuottamistavan yksityiskohtaisuutta sekä oikeutuksessa rakennetun geopolitiittisen mielikuvan suostuttelupotentiaalia kohdeyleisöihin nähden. Toisaalta mikrotason analyysin kautta hahmottuvassa oikeutuskokonaisuudessa voi havaita säännönmukaisuutta, kuten retoristen elementtien jakautumisen diskursiivisiin kategorioihin. Näin oikeutuksessa käytetyt kielelliset resurssit voidaan kiteyttää abstrahoituun muotoon, mikä muodostaa vertailupohjan vastaavien operaatioiden tarkastelulle. Tässä tapauksessa metodin kautta lisätään ymmärrystä siitä, millaista kielellistä vallankäyttöä Venäjän hallinto harjoitti erityisesti vallatessaan Krimia ja mitkä diskursiiviset rakenteet ilmentävät Kremlin oikeutusta yleisesti.

Tapahtumat Kremlin retoriikan muutoksen taustalla

Kun Viktor Janukovyts hylkäsi 21.11.2013 EU:n kanssa neuvottelemansa assosiaatio- ja vapaakauppasopimuksen, alkoivat protestit Kiovan Maidanilla. ”Euromaidan” laajeni päivissä maan länsi- ja keskiosiin arviolta 300 000 mielenosoittajan voimin. Joulukuun ensimmäisenä noin puoli miljoonaa kapinoitsijaa kerääntyi Kiovaan, Leninin patsas kumottiin ja poliisi käytti voimakeinoja. Eskaloituminen alkoi 16.1.2014 parlamentin säädettyä lakeja, jotka mahdollistivat pitkät vankilatuomiot levottomuuksien järjestäjille. Vastareaktiot kärjistyivät väkivallan ja ensimmäisen protestoitajan kuolema 22.1. voimisti kapinan vallankumousliikkeeksi. Aseistautuneet protestoitajat valtasivat Volynian alueen sekä Lvivin ja Ternopilin kaupunkien hallintorakennuksia ja anastivat asevarastojen kalustoa, jolla varustivat myös Maidanin mielenosoittajia. 15 poliisia ja 77 kapinoitsijaa menehtyi 20.2. mennessä. Seuraavana päivänä Janukovyts ja opposition edustajat Arseni Jatsenjok, Vitali Klytško ja Oleg Tjagnibok solmivat sopimuksen todistajinaan Saksan, Ranskan ja Puolan ulkoministerit sekä Venäjän edustaja. Janukovytsin tuli allekirjoittaa 48 tunnissa lakiehdotus, joka palauttaisi vuoden 2004 perustuslain. Perustettaisiin presidentin valtaa rajoittava hallitus, mitä seuraisivat presidentinvaalit. Myös konfliktin päättämiskeinot määriteltiin. Kun oppositioedustajat esittelivät sopimusta Maidanilla, ei se kapinallisille kelvannut. Janukovyts pakeni vallasta syöstynä saman päivän aikana. (Sakwa 2015b, 68–73.)

Levadan kyselyissä (26.2.2014) venäläisemmistön suhtautuminen Ukrainan tapahtumiin muuttui joulukuusta helmikuun puoliväliin tullessa neutraalista närkästykseen, mutta

65 % vastanneista ei suosinut Janukovytsin hallintoa eikä mielenosoittajakaan. Samaisella aikavälillä Kreml kehysti kriisin Ukrainan sisäiseksi asiaksi ja painotti etäistä ja maltillista suhtautumistaan siihen (Strycharz 2020, 5). Kuitenkin vallankumouksen kynnyksellä tapahtunut kärjistyminen laajensi sisäpoliittisen yhteenoton kansainväliseksi konfliktiksi (Unikaitė-Jakuntavičienė & Matulkaitė 2017, 300–301), sillä Kreml ja länsijohtajat ajautuivat kiistaan osapuolten ja tapahtumien luonteesta. Valkoisen talon tiedote sisälsi selvän tulkinnan syllisestä:

Olemme raivoissamme kuvista, joissa Ukrainan turvallisuusjoukot ampuvat automaattiseilla kansalaisia. Kehotamme presidentti Janukovytsia vetämään välittömästi turvallisuusjoukkonsa pois Kiovan keskustasta ja kunnioittamaan oikeutta rauhanomaiseen protestointiin, ja kehotamme mielenosoittajia ilmaisemaan asiansa rauhanomaisesti. (Office of the Press Secretary 20.2.2014.)

Ulkoministeri John Kerry (20.2.2014) yhtyi kuvaukseen ja kehotti Janukovytsia perustamaan opposition kanssa väliaikaishallinnon tuottaen Washingtonille tyypillistä opposition valtaantäpääsyä edistävää retoriikkaa (ks. Tsygankov 2009, 7). Lavrov puolestaan syytti (20.2.2014) länttä osapuolten ja tapahtumien valikoivasta kehystämisestä ja esitti päinvastaisen tilannekuvan. Žirinovskin ja Zjuganovin kuukausia aiemmin aloittamaan kielenkäyttöön yhtyen (Strycharz 2020) ulkoministeri nimesi (20.2.2014) mielenosoittajat radikaaleiksi, ekstremisteiksi ja antisemitisteiksi, joiden vastapainona oli hyveellinen hallinto:

Ei autojen tuhopoltoja, ei poliisin päälle viskottuja polttopulloja, ei murhia, joita tehtiin ekstremistien valtaamissa ”Alueiden Puolueen” tiloissa ole kommentoitu [...] Vaiti pysytään eri Ukrainan alueiden kuvernööreihin kohdistetusta väkivallasta, faktoista liittyen ”onnistuneisiin” yrityksiin kaapata asevarastot. Vain hallitusosapuolta kehoitetaan lopettamaan väkivallan kohdistamista ”ilmeisen rauhanomaisiin mielenosoittajiin” [...] Ukrainan hallitus ja presidentti ovat jo useamman kerran osoittaneet hyvää tahtoa ehdottaen kompromissia, sopivat Maidanilla vangittujen vapauttamisesta vastineeksi hallintorakennusten vapauttamisesta. Hallitus on toteuttanut oman osuuden sopimuksesta, oppositio sen sijaan repi sen. [...] Oppositio ei voi tai ei halua erottautua ekstremisteistä, mutta meidän läntiset kumppanimme Euroopassa ja Yhdysvalloissa vierittävät koko syyllisyyden Ukrainan viranomaisille eivätkä määrittele ekstremistien toimia asianmukaisesti. [...] ukrainalaisten tulee selvittää asiat itse, oman perustuslakinsa puitteissa, ilman pakottavien ehdotuksien hyväksymistä. (Lavrov 20.2.2014.)

Kannatuksen saaminen ulkomaisiin konflikteihin sekaantumiselle edellyttää pahan vihollisen ja asiallisten interventioerusteiden artikulointia toteutuen osapuolten nimeämisillä ja toimien juonenomaisella selittämisellä, millä vaikutetaan tapahtumien jatkuon (Kuusisto 1998, 603, 606). Lavrov rakensi käsitystä järjestystä ylläpitävästä hallinnosta, joka oli jäämässä kaaosta aiheuttavan pahan toimijan uhriksi. Pahaa tuottavia narratiivinkatkelmia olivat raakuuksia ja laittomuuksia tekevät ääriryhmät, opposition epäluotettavuus neuvottelukumppanina ja linkki radikaaleihin sekä lännen tarkoitushakuiset tulkinnat ja painostus väliaikaishallinnon perustamiseen. Niiden kautta muodostui hatara mielikuva eri tasoin linkittyvästä muukalaiskollektiivista, joka ikään kuin kontrolloi rasistisia väkivaltaryhmiä. Hyvän narratiivinkatkelmia olivat vastuullinen ja reilu Janukovytsin hallinto, ukrainalaiset

kohtalonsa päättäjänä ja juridisten normien ehdottomuus konfliktin päättämisessä. Puheen tyyli, kuten etäisiksi kuvatut ”meidän läntiset kumppanimme”, ilmentää retoriikan kohdistuneen kotiyleisölle. Kaiken kaikkiaan sitaattiin kiteytyy argumentatiivinen pohja, johon Kreml ankkuroi jatkotapahtumista johtamansa retoriikan – Ukrainan valtiollinen tila tulee säilymään järjestyksen hallinnassa tai romahtaa kaaoksen valtaan.

Päästyään valtaan uusi hallinto erotti Janukovytsin (BBC 22.2.2014), muttei noudattanut perustuslain virkasyyteartiklan proseduuria (Biersack & O’Lear 2014, 264; Sakwa 2015b, 76). Janukovyts piti toimea laittomana kaappauksena verraten sitä natsien nousuun 1930-luvun Saksassa eikä suostunut eroamaan (BBC 22.2.2014). Kumousta tukeneet länsijohtajat tunnustivat uuden hallinnon, minkä Kreml näki Ukrainan perustuslain vastaisena kaappauksena (Tsygankov 2014, 193). Dmitri Medvedev väitti (24.2.2014), ettei hallintoa ole ja viittasi länsijohtajien lukeneen väärää perustuslakeja pitäessään aseellisen kapinan tuloksena valtaan nousseita legitiimeinä.

Uusi parlamentti, *Verhovna Rada*, äänesti 23.2. ukrainan asettamisesta ainoaksi viralliseksi kieleksi ja kumosi vuoden 2012 lain, joka puolsi rinnakkaisen asiointikielen käyttöönnoton alueilla, joiden väestöstä 10 %:lla on muu äidinkieli kuin ukraina. 27 hallintoalueesta 13 oli virallistanut venäjän. (Sakwa 2015b, 54–55.) Vuosien 2006–2007 tutkimuksissa 52 % kansalaisista piti ukrainaa ja 25,7 % venäjää äidinkielenään. Uudemmissa kyselyissä venäjää työkielenään käyttäviä on 27,5 miljoonaa ja 80 % väestöstä osaa sitä sujuvasti. (Marples 2015, 10–11.) On myös arvioita, että vain 38 % Ukrainan asukkaista käyttää ukrainaa arkielämässä (Heiskanen 6.3.2014).

Sotatoimen oikeutus alkaa

Kielilaki tarjosi Kremlille merkittävän retorisen potentiaalin. Sen lisäksi että Lavrov (25.2.2014) tarttui Janukovytsin ja opposition välisen sopimuksen laiminlyöntiin, tulkitsi hän kielilain tarkoittavan venäjänkielisten ja muiden vähemmistöjen perusoikeuksien epäämistä. Medvedev ja Lavrov tuottivat nyt juridisia narratiiveja koostuen laittomasta vallankaappauksesta, sitä edeltäneestä sopimusrikkeestä sekä vähemmistöjä syrjivän kielilain asetuksesta. Näin luotiin käsitys Ukrainasta anarkiaan vajonneena maantieteellisenä tilana, jossa ”barbaarit” polkivat ihmisoikeuksia. Ulkoministeri aloitti (ibid.) myös tulevan miehityksen oikeutusretoriikan kulmakiven, turvallistavan narratiivin tuottamisen: ”nyt radikaalit uhkaavat ’vaelttaa’ niille valtion alueille, jotka ilmaisevat erimielisyytensä opposition käyttämiä metodeja kohtaan”.

Vihjatesaansa venäjänkielisten kohtaaman epäoikeudenmukaisuuden lisäksi fyysisen uhan mahdollisuuteen, ulkoministeri hahmotteli skenaarion, jossa sotatoimi olisi perusteltavissa viattomiin kohdistuvan hyökkäyksen estämisenä. Barry Buzan, Ole Wæver ja Jaap de Wilde kuvaavat (1998, 21, 23–26) *turvallistamisliikkeen* puhetekona, jossa rakennetaan käsitystä eksistentiaalisesta uhkatilanteesta ja oikeutetaan sen ehkäisevät poikkeustoimet. Turvallistaminen onnistuu, jos yleisö omaksuu uhkakuvan ja normeista vapautetun torjuntapolitiikan riippumatta turvallisuusuhan todellisuudesta (ibid.). Kreml representoi juridisella retorikallaan järjestystä ylläpitävän valtiovallan hävinneen Ukrainan maaperältä, mikä tarkoitti myös alueen väestön oikeuksien takaajan ja fyysisen suojelijan kuvitteellista katoamista. Turvallistamalla venäjänkieliset ja venäläiset alttiiksi väkivaltaisten ääriyhmien hyökkäykselle, Venäjän hallinto esitti kotiyleisölleen retorisen kysymyksen: kenen puolustusvastuulla nämä maanmiehemme ovat?

Uhkakuva sovitettiin virallisiin toimintakriteereihin. Ulkopoliittisen konseptin mukaan Venäjän hallinnon tulee ”puolustaa ulkomailla asuvien Venäjän kansalaisten ja maanmiesten oikeuksia ja laillisia intressejä” (Venäjän presidentin hallinto 15.7.2008). Sotilasdoktriinissa määritellään asevoimien ja muiden joukkojen rauhanajan tärkeimmiksi tehtäviksi: ”Venäjän federaation kansalaisten puolustaminen Venäjän federaation rajojen ulkopuolella heihin kohdistuvalta aseelliselta hyökkäykseltä” (ibid. 5.2.2010). Ilmeisenä pyrkimyksenä oli myös kannustaa Itä-Ukrainan venäläisiä ja venäjänkielisiä mellakoimaan uutta hallintoaan vastaan osoittaen heille Venäjän hallinnon tukea.

Venäjänkielisten enemmistöstä koostuvissa Krimin ja Itä-Ukrainan kaupungeissa (Sakwa 2015b, 25) kielilaista ei pidetty. Sevastopolissa venäjämieliset protestoivat lakia vaatien Krimille oikeutta päättää asioistaan (Pajunen 27.2.2014; Rossiija24 25.2.2014a). Simferopolissa Krimin parlamenttirakennuksen edustalla mieltä osoittivat venäjämielisten lisäksi tataarit, jotka vaativat Krimin säilymistä Ukrainan osana. Ryhmät ottivat yhteen. (Rossija24 26.2.2014a; 27.2.2014a.) Presidentin tehtävää hoitanut Oleksandr Turtšynov reagoi protesteihin 28.2. kieltäytyen allekirjoittamasta kielilakia, mutta Krimin miehitys oli silloin jo käynnissä (Sakwa 2015b, 76–77).

Aamulla 27.2. niemimaalle ilmestyi vihreäuniformuisia sotilaita, joilla ei ollut tunnusmerkkejä, mutta kehittyneet aseet. ”Hiljaiset gentlemannit” tai ”pienet vihreät miehet” piirittivät Ukrainan sotalaitteistot ja valtasivat Simferopolin lentokentän sekä hallintorakennuksia. Ukrainan varuskunnat antautuivat taisteluita ja rauhallisesti toimineet sotilaat työntyivät poliisiin ja turvallisuuspalvelun tiloihin. Paikallisina vapaaehtoisina esittäytyneet Venäjän erikoisjoukot saivat laajan paikallisväestön tuen. (Biersack & O’Lear 2014, 249; Galeotti 2015, 159–160; Sakwa 2015b, 82.)

Krimin parlamentin puheenjohtaja Vladimir Konstantinov kieltäytyi tunnustamasta Ukrainan uutta hallintoa ja vallatussa rakennuksessa äänestettiin vajaalla edustajamäärällä niemimaan pääministeriksi Sergei Aksjonov. Proseduuri oli Ukrainan lain vastainen. Krimin johto vaati niemimaalle autonomiaa. (Biersack & O’Lear 2014, 250; Katchanovski 2015, 86.) Niemimaan sotavoimien, poliisin ja turvallisuuspalvelun johtajaksi julistautunut Aksjonov vetosi lausunnossaan Venäjän presidenttiin rauhan varmistamiseksi Krimillä (Lewis, Traynor & Harding 28.2.2014).

Kreml ei kommentoinut tapahtumia, mutta suostuttelua ylläpitivät media ja rivipoliitikot. Rossiija24-kanavan uutisointi (25–28.2.2014) sisälsi yksityiskohtia ja symboliikkaa, joilla kotiyleisöä samaistettiin Ukrainan venäläisiin empatiaa herättäen. Kuviin päätyivät Krimin ja Itä-Ukrainan hallintorakennusten salkoihin vedetyt Venäjän liput ja toisen maailmansodan voittoa symboloivat Yrjön nauhat, joita pitivät uutta hallintoaan vastustavat ihmisjoukot huutaen ”Venäjä, Venäjä” -mantraa. Haastatellut pyysivät Venäjän apua ja toivoivat pääsevänsä valtion hallinnon piiriin. Utissisältö esitettiin rauhallisesti, mutta otsikoitiin dramaattisesti. Vaikka tarvetta interventiolle ei suoranaisesti esitetty, skenaario enteili pahaa. Ruuduilla näytettiin aseettomien amatööriryhmien tienvälvontapisteitä ja kerrottiin hallintorakennusten päätyemisestä itsepuolustusryhmien hallintaan. Mainittiin kuitenkin lentokenttien päätyneen joukoille, jotka eivät silminnähdessä kantaneet aseita ensi kertaa, mutteivät paljastaneet taustansa. Duuman rivipoliitikot ehdottivat lakia, joka sallisi halukkaille ukrainalaisille Venäjän kansalaisuuden. (Rossija24 25.2.2014a; 25.2.2014b; 26.2.2014a; 26.2.2014b; 26.2.2014c; 27.2.2014a; 27.2.2014b; 27.2.2014c; 27.2.2014d; 28.2.2014.)

Kansalaisuuden myöntöpuheet vahvistivat uhkakuvaa vihjaamalla pakolaisaaltoon, mitä media ruokki uutisoimalla krimiläisten saapumista Venäjän konsulaattiin turvapaikkaa anoen

(Lenta 27.2.2014a). Oikeudenmukainen Venäjä -puolue ehdotti kansalaisuuden myöntöä nopeuttavaa lakia (Lenta 27.2.2014b). Massamyönnot olisivat lisänneet nopeasti *de jure* puolustettavien määrää. Kreml käytti ”passiensä puolustamista” interventioverukkeenaan Georgiaan, mutta Krimin tapauksessa passeihin ei viitattu. Kuten Jeffrey Mankoff huomioi (2014, 64), Kremlin määritelmä venäläisistä oli joustava, mikä maksimoi suojeltavien määrän.

Tieto miehityksestä levisi nopeasti. Barack Obama (28.2.2014) tuomitsi sen Ukrainan suvereniteetin loukkauksena ja kansainvälisen oikeuden vastaisena, vihjasi sanktioista ja antoi tukensa Ukrainan hallinnolle. Vaikka Venäjän valtamedia kuvasi Krimin kohteet kaapanneet itsepuolustusryhminä, uutisoitiin (Kommersant 28.2.2014; Lenta 28.2.2014) myös ukrainalaispoliitikkojen väitteet Venäjän erikoisjoukkojen toimista. Kotiyleisöllä oli mahdollisuus päätellä hallintonsa interventio.

Turvallistaminen kulminoituu

Maaliskuun ensimmäisenä Kreml julkaisi Putinin (1.3.2014) vetoamuksen liittoneuvostolle, jossa hän anoi Ukrainan poikkeustilasta johtuvaan Venäjän kansalaisten ja maanmiesten hengenvaaraan nojaten puoltoa asevoimien käytölle Ukrainassa, kunnes se yhteiskuntapoliittisesti normalisoituu. Mandaatti myönnettiin (Rossija24 1.3.2014a). Kyseessä oli sotilasdoktriinin interventio-kriteeriin nojaava asevoimien käyttöönoton näytösproseduuri, jossa Ukrainan kehystys poikkeustilana ja maanmiesten turvallistaminen tehtiin virallisesti korkeimmalta taholta. Uhkaahan ei todellisuudessa ollut, sillä Krim oli jo vallattu. Siirron järjestyksen tekivät alemman portaan päättäjät. Liittoneuvoston puheenjohtaja Valentina Matvijenko (ibid.) perusteli puoltoa mahdollisuudella suojata Krimin venäläisväestöä, jonka osuudeksi hän mainitsi 60 %. Hän myös vertasi tilannetta Yhdysvaltain koneiston käynnistymiseen uhan kohdatessa yksittäisiä amerikkalaisia (ibid.). Kremlin tiedottaja Dmitri Peskov totesi, ettei toimia ole kuitenkaan aloitettu, mutta niitä harkitaan tilanteen kehittyessä uhkaavaksi (Rossija24 1.3.2014b). Rivipoliitikot maalailivat selkeämpiä uhkakuvia, kritisoivat Obaman lausuntoja ja toimivat Putinin vetoamuksen ”kaikukoppina” (Rossija24 1.3.2014c). Media otsikoi Ukrainan armeijan mobilisointiaikeista (Rossija24 1.3.2014d; 1.3.2014e) näyttäen jo päiviä haastatteluja krimiläisten avunpyynnöistä ja toiveista päästä Venäjän hallinnon piiriin.

Turvallistaminen edisti kotiyleisön ja uhreina kuvattujen Ukrainan venäläisten samaistamista sekä ahdistuksen, pelon ja raivon nostattamista, mikä palveli suoritettua miehityksen järjelyä ja virallisten joukkojen käyttöoptiota, jos Ukrainan johto olisi puolustanut Krimiä aseellisesti. Biersack ja O’Lear arvelevat (2014, 250–251) uuden hallinnon ohjeistaneen Krimin armeijajoukkojaan pidättäytymään hyökkäämästä venäläissotilaisiin estäen Georgian tapahtuneen skenaarion, jossa Kreml sai interventioverukkeen Georgian iskiessä Etelä-Ossetian separatistialueelle, jossa oli venäläissotilaita.

Viimein maaliskuun kolmantena Venäjän johtoporras perusteli invaasiotaan myöntämättä sitä suoranaisesti. Lavrov piti Genevessä YK:n ihmisoikeusneuvoston kokouksessa puheen, jossa turvallisti yhä järeämmin ja hyökkäsi länsijohtajien kritiikkiä vastaan. Aiemman tarinansa toistettuaan (Lavrov 3.3.2014) hän samaisti Ukrainan hallinnon ja ääriyhmät selkeämmin yhdeksi venäläisiä ja venäjänkielisiä tuhoamaan ryhtyväksi pahaksi:

Kiovan keskusta ja monet muut Länsi-Ukrainan kaupungit kaapattiin aseellisten nationalistiradikaalien toimesta äärimmäisiä, venäläisvastaisia ja antisemitistisiä iskulauseita käyttäen [...] Ukrainan parlamentti päätti rajoittaa vähemmistökieliä edustavien oikeuksia

[...] Vaaditaan venäjän kielen käytön rajoittamista ja sen rangaistavaksi asettamista, vastenmielisten poliittisten puolueiden kieltoa, puhdistuksen suorittamista. (Lavrov 3.3.2014.)

Koska uutta hallintoa ei voinut nimetä natsijohdoksi, Lavrov (3.3.2014) identifioi sen sellaiseksi toimijoiden (aiemmin määritetyt) ominaisuudet linkittäen. Ääriryhmät, jotka valtasivat ja polttivat hallintorakennuksia, pahoinpitelivät poliiseja, ryöstivät asevarastoja, nöyryyttivät virkamiehiä, vandalisoivat kirkkoja ja valmistautuivat rankaisemaan uuden hallinnon päätösten *vastustajia*, assosioituivat natsiksi *antisemitismsinä*, *venäläisvastaisuutensa* ja *nationalistiradikaaliutensa* kautta. Ja hallinto, joka jo Janukovytsin retoriikassa kaappasi vallan natsien tavoin, jakoi radikaalien agendan venäläisten ja venäjänkielisten hävittämisestä, mikä loi mielikuvan yhtenäisestä fasistikollektiivista. Kun suostuttelulogiikan uskottavuus riippuu kuulijakunnasta (Hart 2004, 81–82), tiettyjen järjeilytapojen käyttöönotto rajaa kohdeyleisöä. Paholaisen rooliin valittu natsivihollinen osoittaa, ettei Kreml kohdistanut suostutteluaan länsiyleisölle, jolle fasismien torjunta on “terroristeja kurittavaa maailmanpelastusretoriikkaa” vieraampaa. Valinta vetosi venäjänkielisen maailman syväkulttuuriseen identiteettiin. Natsit ovat voitonpäivää juhlistavalle sankarikansalle pahin Neuvostoliiton kukistama demoni. Lavrov (3.3.2014) muistuttaakin fasismien nujertamisen 70-vuosijuhlasta. Hänen lausuntoonsa ”natsit kaappasivat vallan ja hyökkäävät venäläisiä vastaan” kiteytyy ajatus, jolla voittajakansassa lietsottiin vihaa revanssia tarjoten. Puolustautuminen oli velvollisuus ja identiteettiä uusintava motiivi. Sotatoimen oikeutus edellyttää yleisön arvostamien traditioiden ja periaatteiden liittämistä tiettyihin tapahtumiin ja tekoihin (Kuusisto 1998, 606).

Lavrov integroi viholliskollektiivin ja *meidät* ominaisuuksien perusteella, mutta geopolitiittisesti ratkaisevaa oli näiden identifointi myös maantieteellisinä vastinpareina. Tässä maantieteellisessä asetelmassa Krim näyttäytyy *meidän* etulinjanamme, joka oli säästynyt toistaiseksi, mutta tarvitsi kollektiivin keskuksen, Kremlin varmistusta selviytyäkseen:

Tilanteessa, jossa vallitsi jatkuva ultranationalistien väkivallan uhka altistaen venäläiset ja koko venäjänkielisen väestön hengenvaaraan ja jossa heidän lailliset intressinsä olivat uhattuina, muodostivat ihmiset itsepuolustusjoukkoja, joiden on pitänyt jo estää Krimin hallintorakennusten voimakkaat valtausyritykset sekä aseiden ja ammusten tuonti niemimaalle. Tietoon on tullut uusien provokaatioiden valmistelut kohdistuen myös Ukrainan alueella sijaitsevaan Venäjän Mustanmeren laivastoon. Kyseisissä olosuhteissa tämän autonomisen tasavallan laillisesti valitut viranomaiset kääntyivät presidentti Putinin puoleen pyytäen apua rauhan palauttamiseksi Krimillä. (Lavrov 3.3.2014.)

Näin Kreml naamioi joukkojensa toiminnan krimiläisten itsepuolustusryhmien teoiksi ja ylläpitäessään uhkakuvaä pidätti option ”ennakoivalle puolustustoimelle”, joka voitiin toimittaa apuna ”autonomisen tasavallan laillisten toimijoiden” (laittomasti pääministeriksi asetetun Aksjonovin) pyynnöstä. Lavrov rakensi juridisia ja humanitaarisia perusteita viralliselle interventiolle, jolle Putin oli jo saanut liittoneuvostolta mandaatin. Ulkoministeri täsmensi (ibid.) vielä tärkeimmän perusteen mahdollisille toimille: ”Kyse on kansalaistemme ja maanmiestemme puolustamisesta, tärkeimmän ihmisoikeuden puolustamisesta – oikeudesta elämään.”

Lännen kritiikkiin Lavrov vastasi bumerangin lailla syyttäen (3.3.2014) sanktioilla uhkailijoita Ukrainan kriisin luomisesta geopolitiittisilla peleillään ja yllyttäessään ääriryhmiä väkivaltaiseen hallituksen kaatoon. Sanktioiden perusteita hän ei kuitenkaan kyseenalaistanut,

mikä on tulkittavissa sotatoimet myöntävänä eleenä, vaan siirsi huomion ”lännen suurempaan syyllisyyteen”.

Päivää myöhemmin Putin piti tiedotustilaisuuden, jossa suostutteli kotiyhteisön ohella ukrainalaisia. Hän oli ymmärtävinään Maidanin protestoijia ja suhtautui myötätunnolla korruptioon kyllästyneisiin ukrainalaisiin, jotka olivat kärsineet itsenäistymisestään saakka huonoista hallituksista ja alueita hallitsevista oligarkeista sekä ”tottuneet siihen, että yhdet huijarit vaihdetaan toisiin huijareihin ja roistoihin” (Putin 4.3.2014). Kansalla oli hänen mukaansa luonnollinen halu muutokseen, mutta vallanvaihdosta ei saanut tehdä aseellisesti, koska se johti juridiset instituutiot hävittävään kaaokseen:

Miksi piti ryhtyä laittomiin perustuslain vastaisiin toimiin ja viedä valtio, vetää valtio siihen kaaokseen, jossa se on tänä päivänä? [...] jos jollekin on sallittua laiminlyödä kaikki [lait], niin tämä oikeus kuuluu myös kaikille muille ja kaaos alkaa. (Putin 4.3.2014.)

Analogiat toimivat suostuttelussa todellisuuden rakennetta luovina todistelukeinoina, joilla asiat saadaan näyttämään samankaltaisilta (Perelman 1996, 129–135). Putinin analoginen argumentti kuuluu: kun kerran Kiovassa asetettiin uudet standardit suorittamalla laitton ja aseellinen vallankaappaus, niin uudet standardit saivat olla myös krimiläisten käytössä. Väitteelleen relevanssia hän haki argumenttinsa perustaa eli laittoman kaappauksen tosiasiallisuutta täsmäntäen:

Legitiimi presidentti, puhtaan juridisesti, on kiistattomasti vain Janukovyts. Ukrainan lain mukaan on kolme tapaa, kuinka presidentti menettää asemansa: kuolema, [...] hänen henkilökohtainen eroamisensa ja kolmanneksi – virkassyte. [...] Siihen pitäisi osallistua perustuslakituoimioistuin, korkein oikeus, itse Rada. Se on monimutkainen, pitkä proseduuri. Tätä proseduuria ei noudatettu. Tästä syystä juridisesti katsoen kyse on kiistattomasta faktasta. (Putin 4.3.2014.)

Olkoonkin Janukovyts epäonnistunut presidentti ja huijari kuten edeltävät ja nykyiset hallitsijat, mutta Putin palautti hänelle kuvitteellisen vallan, sillä tarvitsi tätä oikeutuksessa. Kun Lavrov oli perustellut mahdollista asevoimien käyttöä Krimin johdon avunpyynnöllä, laajensi Putin (ibid.) argumenttia laillisen presidentin pyyntöön nojaten: ”meillä on suora vetoisuus virassa olevalta ja legitiimiltä, kuten jo sanoin, Ukrainan presidentti Janukovytsilta asevoimien käyttämiseksi Ukrainan kansalaisten elämän, vapauden ja terveyden suojelemiseksi”. Interventio olisi Putinin mukaan (ibid.) legitiimi ja kansainvälisen oikeuden mukainen, joskin hän toisteli, ettei voimankäytölle ollut sillä hetkellä tarvetta ja painotti ettei Venäjä tulisi koskaan kohdistamaan aseitaan itse veljeskansaan.

Putin muutti asetelman haalimalla Kremlin suojelun piiriin kaikki Ukrainan kansalaiset, millä viittasi epäsuorasti yhteiseen viholliseen. Tuon toimijan voimankäyttö kohdistuisi presidentin kuvauksessa lapsiin ja naisiin sekä tavallisiin työssäkäyviin, kuten insinööreihin ja tekniseen henkilöstöön, joita nationalistiradikaalit olivat polttaneet hallintorakennusten mukana elävältä Länsi-Ukrainassa (Putin 4.3.2014). Insinöörien maininta oli tärkeä yksityiskohta. Venäjällä ammattiin valmistuu lähes puoli miljoonaa opiskelijaa vuosittain ja titteli on yleinen myös Itä-Ukrainan Luhanskissa ja Donetskissa, joissa olivat ennen kriisiä maan suurimmat teollisuuskeskukset (Ayres 28.9.2014; Myers 17.9.2015). Näin Putin lietsoi pelkoa ja vihaa herättäen itäistä väestöä mellakoimaan Kremlin tuella:

Ja kun me näemme tällaista, niin ymmärrämme, mikä huolestuttaa Ukrainan kansalaisia. [...] Ja jos näemme, että tämä kaos alkaa itäisillä alueilla, jos ihmiset pyytävät apuamme ja virassa oleva legitiimi presidentti on jo virallisesti vedonnut meihin, niin me pidämme oikeuden käyttää kaikkia keinojamme näiden kansalaisten suojelemiseksi. Ja katsomme sen olevan täysin legitiimiä. (Putin 4.3.2014.)

Lavrovin tapaan Putin ei demonisoinut uutta hallintoa eksplisiittisesti, eikä väittänyt suoraan, että Kiova mobilisoi armeijaansa Krimille ja Itä-Ukrainaan. He käyttivät metonymiaa, jossa ”itään vaeltavat uusnatsit” assosioitiin hallinnon sotilaiksi. Putinilla tämä esiintyy tarinallisena analogiana Hitlerin valtaannoususta Ernst Röhm’n rynnäkköjoukkojen avulla (ibid.). Turvallistamisen kohdistaminen Itä-Ukrainaan viittaa Kremlin toiveikkuuteen Krimin skenaarion mahdollisuudesta.

Syventääkseen mielikuvaa Venäjän ja (itäisen) Ukrainan ykseydestä Putin piti puheenvuoron (ibid.) ”kollegansa saappaissa”. Janukovyts ei ollut kuulemma tyrmannyt EU-sopimusta, vaan halusi keskustella sen vaikutuksista, koska ei voinut nostaa energian hintaa eikä repiä taloussuhdetta kolmanneksen viennistä kattavaan Venäjään. Sopimus olisi tuhonnut koneiden viennin, koska länsi ei niitä ostaisi, ja siten kaatanut yhtiöitä työttömyyttä aiheuttaen. Siirto ei olisi palvellut kansallisia intressejä, ”Putinkovyts” totesi. Numeerisella retoriikalla todistellen (Hart 2004, 84) Putin esitti Ukrainan taloudelle elintärkeät Venäjä-intressit, joiden rinnalla Euromaidan näyttäytyi epärelevantilta, Janukovytsin väärinkäsittäneeltä reaktiolta. Venäjän ja Ukrainan integroinnin taustalla piirtyi mielikuva EU:n muukalaisuudesta.

Kun toimittaja kysyi olivatko Krimin kohteita vallanneet sotilaat Venäjän joukkoja, Putin (4.3.2014) katsoi lattiaan ja vastasi: ”ne olivat paikallisia itsepuolustusjoukkoja”. Ja kun toimittaja kommentoi univormujen muistuttaneen Venäjän armeijan asua, Putin näytti hermostuneen. Hän väitti, että vastaavia univormuja saa kaupoista ja käänsi huomion Kiovassa ammattimaisesti toimineiden protestojien varustukseen. Itse miehitykseen hän viittasi epäsuorasti, lieventävillä asianhaaroilla ja väheksymällä sen vakavuutta: ”Ihmiset tulivat, blokkasivat aseistetut yksiköt [...] ja sopivat niiden kanssa siitä, että heidän tulisi noudattaa alueella asuvan kansan vaatimuksia ja tahtoa [...] kukaan ei ampunut, ei ollut yhtään laukausta” (ibid.) Argumentin mukaan oli välttämätöntä tehdä minimaalinen rike, jolla estettiin dramaattisempi skenario. ”Tällä tavoin Krimin jännittynyt tilanne, jonka suhteen oli optiona käyttää asevoimia, oli yksinkertaisesti poistettu”, Putin totesi (ibid.). Kun Krim oli jo hallussa, turvallistamista ei tarvinnut jatkaa. Invaasion vakavuuden vähättely ilmeni myös epäsuorassa suhteellistuksessa Washingtonin sotarikoksiin Lähi-Idässä ja Libyassa; Lavrovin tapaan Putin viittasi länteen suurempana rikollisena (ibid.).

Seuraavien päivien (7.–10.3.) kyselyissä 62 % vastanneista Venäjän kansalaisista käsitti Ukrainan olevan vailla legitiimiä hallintoa ja anarkian vallassa, 67 % piti kriisin kärjistymisen aiheuttajina äärikansallisia organisaatioita, 58 % kannatti Venäjän joukkojen lähettämistä Krimille ja muualle Ukrainaan, ja 43 % uskoi nationalistien uhkaamien Ukrainan venäläisten pelastuvan vain Venäjän armeijan toimilla (Levada 13.3.2014). Kreml oli saanut kotiyleisön tuen.

Lisäargumenttien vuoro

Krimin johto julisti vallan anastettuaan itsenäisyyttä, mutta päivien edetessä niemimaan poliitikkojen, aktivistien ja asukkaiden keskuudessa vahvistui toive Venäjän federaatioon

liittymisestä (Biersack & O’Lear 2014, 250). Krimin parlamentin ja Sevastopolin hallituksen 16.3. järjestämän kansanäänestyksen tulokseksi ilmoitettiin 97 % kannatus liittymiselle (Katchanovski 2015, 86). Viikkojen takaisessa kyselyssä kannatus oli 41 % (Dyczok 2015, 202). Venäjän tiedustelupalvelun vuotojen perusteella vain kolmannes äänesti, kun virallinen luku oli 85 % (Uehling 2015, 70). Kuitenkin Pew Centerin huhtikuun selvityksessä 91 % vastanneista krimiläisistä piti äänestystä vapaana ja oikeudenmukaisena (Katchanovski 2015, 86). Mieliopitutkimuksia tutkineet John O’Loughlin ja Gerard Toal argumentoivat (2019) liittymisen vastanneen krimiläisenemmistön tahtoa. Alueliitos sai Venäjällä 79 % kannatuksen (Levada 13.3.2014).

Kaksi päivää äänestyksestä Putin puhui (18.3.2014) Kremlissä seremoniaalisesti liittoneuvoston, duuman ja aluejohdon edessä. Vasta tässä vaiheessa otettiin käyttöön monien (esim. Biersack & O’Lear 2014) ensisijaiseksi assosioima oikeutusnarratiivi: Krim Venäjän historiallisena osana. Useiden Krimin venäläisyyttä korostavien väitteidensä lisäksi Putin (18.3.2014) tuomitsi Nikita Hruštšovin teon lahjoittaa Krim Ukrainalle laittomana ja järjettömänä. Siirto, jossa ”krimiläiset myytiin kuin säkki perunoita”, ja jossa ”ihmiset menivät nukkumaan yhdessä valtiossa herätäkseen toisessa”, ei ollut Neuvostoliitossa merkittävä, mutta sen romahdettua teko konkretisoitui auttamattomasti, hän lisäsi. Keinotekoisena separaation päätyminen huipentui Saksojen yhdistymisen analogiaan. Presidentin mukaan Krim oli ollut ja jää venäläiseksi, ukrainalaiseksi ja (äidinkielellään virallisen aseman saavien) tataarien niemimaaksi. (ibid.) Fakta Katariina Suuren 1700-luvulla tekemästä Krimin valtauksesta tataareilta (Dyczok 2015, 202) loisti poissaolollaan.

Vaikka Putin (4.3.2014) oli kaksi viikkoa aiemmin vihjannut krimiläisten oikeuteen kohtalonsa määrittäjinä, hän vahvisti argumenttia kansanäänestystulokseen nojaten (Putin 18.3.2014). Putin tukeutui: 1) numeeriseen todisteluun viittaamalla äänestyslukuihin sekä venäläisten (1,5 milj.) ja venäjänkielisten (350 000) määrään Krimillä ja selitti luvuilla jopa tataareilta saatua kannatusta, 2) Ukrainan juridiset normit romuttaneeseen vallankaappaukseen, mikä salli vastaavat toimet aluetoimijoille, 3) YK:n tuomioistuimen päätelmään, jossa kansainvälinen oikeus sallii itsenäisyysjulistuksen, ja vertasi tilannetta Kosovon irtautumiseen Serbiasta. Kosovo-argumentissa länsi oli luonut ennakkotapauksen itsenäistymisille, joita keskushallinto ei puoltanut. (ibid.) Analogialla tähdättiin lännen kritiikin vaimentamiseen (ks. Rotaru 2019) ja uusinnettiin käsitystä tekopyhästä lännestä. Näin Putin sivuutti kansanäänestyksen luotettavuuden ja Krimin miehityksen.

Loppupuhe sisälsi tiivistelmän aiemmasta oikeutusretoriikasta sekä Ukrainan ja Venäjän integraation laajuuden todistelusta historialliseen siteeseen, ystävyteen sekä talouden ja väestöjen riippuvuussuhteeseen vedoten (ibid.). Lopulta Putin vei oikeutuksensa geopolittisen kamppailun tasolle. Tavanomaista jyrkempi USA-kritiikki (tuomitsi imperialismiin, kansainvälisen oikeuden rikkeet ja petetyn Naton laajentumattomuuslupauksen) johdatti presidentin ydinteesiin:

Venäjän rajoittamispolitiikka, jota tehtiin 1700-, 1800- ja 1900-luvuilla, jatkuu myös tänä päivänä. Meitä yritetään jatkuvasti ajaa johonkin nurkkaan siitä, että meillä on riippumaton positio ja siitä, että puolustamme sitä; siitä, että kutsumme asioita omilla nimillään, emmekä ole tekopyhiä. Mutta kaikella on rajansa. Ja Ukrainan tapauksessa meidän läntiset kumppanimme ylittivät linjan, käyttäytyivät törkeästi, vastuuttomasti ja epäammattimaisesti. (Putin 18.3.2014.)

Tuottaessaan todellisuuden rakennetta luovan mallin (Perelman 1996, 122–128) lännen sortopolitiikan jatkuvuudesta, Putin (18.3.2014) liitti Ukrainan uuden hallinnon osaksi lännen tilallista muukalaista, jolta *meidän* krimiläisemme estivät Naton laajenemisen ja toivat voimaannuttavan geopoliittisen torjuntavoiton. Hän kiitti myös Kiinaa ja Intiaa puolueettomuudesta muodostaen hataran mielikuvan toimia tukevasta koalitiosta. Varsinaista tukea Kreml ei saanut, mutta Brasilia, Intia ja Kiina vetäytyivät Venäjän toimet tuomitsevista YK:n yleiskokouksen lauselmasta ja tuomitsivat Venäjän ulossulkuehdotuksen G20-yhteisöstä (Stuenkel 2014). Kolme päivää myöhemmin Putin (21.3.2014) allekirjoitti lait, joilla Krim ja Sevastopol liitettiin Venäjän federaation osaksi.

Johtopäätökset

Tämä tutkimus on antanut oman panoksensa Krimin valtauksen läpivientä käsittelevään keskusteluun valaisemalla Kremlin rakentaman oikeutusoperaation reaktiivista toteutusmuotoa ja sen suhdetta käytännön valtaustoimiin, oikeutuksessa käytettyjä kielellisiä resursseja sekä niiden kautta tuotetun sisällön geopoliittista luonnetta. Oikeutusoperaatiota tarkasteltiin akuutisti käynnistettynä suostuttelukampanjana, joka rakennettiin kontingentissa kontekstissa aluksi ukrainalaisosapuolten toimiin reagoivalla retoriikalla ja lopuksi Krimin liittämistä tukevalla lisäargumentaatiolla. Se oli kuukauden mittainen kampanja, jonka kuluessa Venäjän valtiojohto tuotti paitsi keskeisimmät anastusperusteet, esitti ne kohdeyleisöjensä kannalta vetovoimaisimpaan aikaan ja suoritti kampanjan varjolla niemimaan valtauksen. Vaikka taustalla olisikin ollut suunnitelma ja kannatuspotentiaalia ”operaatio Krimin” suorittamiseksi, on ilmeistä, että vasta ukrainalaisosapuolten luoma sisäinen konflikti muodosti Kremlin tarvitsemat olosuhteet sekä akuutin mandaatin junailulle että käytännön toimille. Krimin anastusta puoltava geopoliittinen mielikuva rakennettiin neljän diskurssin kautta: *juridinen, turvallistava, Venäjän ja Krimin historiallinen ykseys* sekä *Venäjää alistava tekopyhä länsi*, mitä havainnollistan vielä seuraavassa tiivistelmässä.

Kreml aloitti suostuttelunsa 20.2.2014 kotiolympialaisten päättyessä ja Ukrainan konfliktin väkivaltaisuuksien kärjistyessä, josta ammensi argumentatiivisen pohjan tulevalle retoriikalleen. Konfliktin päätöstä juridisten normien puitteissa painottaen ja Janukovytsin hallintoa suosien Kreml kuvasi Maidanin mielenosoittajat väkivaltaisina nationalistiradikaaleina, joista vastuussa oli oppositio ja näille tukensa antanut länsi. Muodostui mielikuva pahasta muukalaiskollektiivista, joka saattaisi syrjäyttää valtiollista järjestystä ylläpitävän Janukovytsin hallinnon ja viedä Ukrainan kaaokseen.

Tätä seurannut tapahtumaketju koostuen Janukovytsin ja opposition sopimuksen laiminlyönnistä, opposition vallankaappauksesta ja uuden parlamentin asettamasta kielilaista (21.–23.2.) tarjosi ratkaisevan tarttumapinnan retoriikan voimistamiselle, minkä Kreml käytti hyväksi tuottamalla sodan oikeutuksen elementtejä. Venäjän johto representoi tapahtumat ensin juridisella argumentaatiolla, jolla se loi käsityksen Ukrainasta anarkiaan vajonneena maantieteellisenä tilana, jossa ”barbaarit” polkivat ihmisoikeuksia, ja aloitti sitten turvallistavan retoriikan. Koska geopoliittisessa kuvitelmassa järjestystä ylläpitänyt valtiovalta oli hävinnyt Ukrainan maaperältä, tarkoitti se myös alueen väestön oikeuksien takaajan ja fyysisen suojelijan kuvitteellista katoamista. Raakalaiset veivät ukrainanvenäläisiltä ja venäjänkielisiltä oikeuden käyttää omaa äidinkieltään ja tulisivat vielä suorittamaan ”puhdistuksen”. Turvallistamalla maanmiehet alttiiksi ääriryhmien vainolle, Kreml vihjasi kohdeyleisölleen olevansa

vastuussa heidän puolustamisestaan. Kun käsitys alueen väestöstä valtiollisena entiteettinä oli romutettu, kollektiivien maantieteelliset rajat piirrettiin kulttuuri-identiteetin perusteella.

Samoihin aikoihin, kun Venäjän erikoisjoukot suorittivat miehityksen, valtionjohto, alemman portaan päättäjät ja valtionmedia naamioivat toiminnan krimiläisten itsepuolustusjoukkojen valmistautumisena läntisestä Ukrainasta tulevaan hyökkäykseen. Skenaario sovitettiin virallisiin interventiokriteereihin ja uhkakuva konkretisoitiin teatraalisesti Putinille myönnetyllä mandaatilla armeijan käytölle Ukrainassa. Vastakkainasettelua korostettiin Ukrainan uuden hallinnon epäsuoralla identifioinnilla natsidemonina, jonka armeijan muodostivat väkivaltaiset nationalistiradikaalit. Myös meidät, koti- ja krimiläisyleisö, integroitiin yhtenäiseksi kollektiiviksi syväkulttuurisesti ja yhteisen uhan kautta samaistaen ja tuomalla esille krimiläisten (viranomaisten) avunpyyntöjä ja toiveita Venäjän hallinnon piiriin pääsystä. Ominaisuuksiensa ohella vastapuolet kuvattiin yhä selkeämmin maantieteellisinä vastinpareina. Geopoliittisessa mielikuvassa Krim oli meidän etulinjamme, joka oli toistaiseksi säästynyt, mutta tarvitsi kollektiivimme keskuksen, Kremlin varmistusta selviytyäkseen.

Miehitys suoritettiin vain kaksi päivää turvallistamisen aloittamisesta. Turvallistava ja juridinen retoriikka jatkui intensiivisenä noin viikon miehityksestä, kunnes Putin mainitsi krimiläisten itsepuolustusjoukkojen poistaneen uhan. Oletettavasti Kreml yritti piilotella toimiaan odottaessaan kannatuksen kasvua. Tässä suhteessa kannatuksen varmistus laahasi sotatoimien perässä. Seuraavaksi Putin keskittyi ”vaurioiden minimoimiseen” ja tuotti kuvitelmaa Venäjän ja Ukrainan korvaamattomasta integraatiosta. Toisaalta turvallistava retoriikka jatkui vielä itäisen Ukrainan osalta viitaten Kremlin ylläpitämään optioon Krimin kaltaisen skenaarion toteuttamisesta.

Krimin kansanäänestyksen jälkeen suostuttelukampanjan painopiste siirtyi Krimiä ja Venäjää integroivien käsitysten tuottamiseen historiallisen ykseyden ja juridisen retoriikan kautta. Mielikuvassa keinoitekoinen separaatio oli päättynyt juhlalliseen jälleenyhdistymiseen. Krimin liittämishetkellä Putin palautti lännelle ensisijaisen vastustajan aseman ja vei oikeutuksen geopoliittisen kamppailun kontekstiin. Krimin alueliitos oli ikään kuin Kremlin torjuntavoitto; Venäjää systemaattisesti sortavan lännen tämänkertainen ekspansiohanke oli estetty.

Vaikka maanmiesten turvallistaminen ja puolustajan roolissa esiintyminen vetosivat kohderyhmiin jo sinänsä, Kremlille oli erityisen tärkeää, että se sai rakennettua kuvitelman, jossa geopoliittinen operaatio näyttäytyi myös juridisesti oikeutetulta.

Helmikuun 2022 suurinvaasio Ukrainaan näyttäytyi ensin Itä-Ukrainan valtausprojektin loppuunsaattamiselta, mille Kreml oli hakenut perusteita pakottamalla lännen akuuttiin vastakkainasetteluun ja kehystämällä Naton laajenemismahdollisuudesta eksistentiaalisen uhan ja sitä kautta ajankohtaisen puolustautumisverukkeen. Turvallistaminen kohdistui myös Ukrainan väitettyyn ”natsihallintoon”. Oikeutuksen mittakaava saattoi vielä riittää kannatuksen varmistamiselle Itä-Ukrainan separatistialueiden ”pelastamisen” suhteen, mutta Putinin järjetön, Kremlin omien intressien vastainen täyshyökkäys Ukrainaan teki legitimoinnista mahdottoman. Kun laskelmoiva Putin lähti pelaamaan ”venäläistä rulettia”, hän lähti peliin patruunoita säästelemättä. Ilmassa leijuu vuoden 1905 kaltainen vallankumous.

Lähteet

- Ahtamo, Valtteri (2020), *Venäjä osana maailmanhistorian geopolittisia prosesseja: operaatio Krim, geopolitiikka Dostojevski ja joustavien geopolityjen maailma*. Maisterintutkielma, Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/73212>
- Ambrosio, Thomas (2016), The rhetoric of irredentism: The Russian Federation's perception management campaign and the annexation of Crimea. – *Small Wars & Insurgencies* 27:3, 467–490. <https://doi.org/10.1080/09592318.2016.1151653>
- Austin, John (1962), *How to do things with words*. London: Oxford University Press.
- Ayres, Sabra (28.9.2014), Amid staggering destruction, eastern Ukraine looks to rebuild. *Aljazeera*. <http://america.aljazeera.com/articles/2014/9/28/east-ukraine-reconstruction.html> (Tarkistettu 5.11.2021).
- BBC (22.2.2014), Ukrainian MPs vote to oust President Yanukovich. <https://www.bbc.com/news/world-europe-26304842> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Biersack, John & O'Lear, Shannon (2014), The geopolitics of Russia's annexation of Crimea: narratives, identity, silences, and energy. – *Eurasian Geography and Economics* 55:3, 247–269. <https://doi.org/10.1080/15387216.2014.985241>
- Burke, Kenneth (1969), *A rhetoric of motives*. Berkeley: University of California Press.
- Bush, George W. (29.1.2002), First (Official) Presidential State of the Union Address. <https://www.americanrhetoric.com/speeches/stateoftheunion2002.htm> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Bush, George W. (12.9.2002). Speech to the United Nations General Assembly. <https://www.americanrhetoric.com/speeches/gwbushunitednations2002.htm> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Bush, George W. (7.10.2002). Address to the Nation on the Threat of Iraq. <https://www.americanrhetoric.com/speeches/gwbushwariniraqcincinnati.htm> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Bush, George W. (28.1.2003). Second Presidential State of the Union Address. <https://www.americanrhetoric.com/speeches/stateoftheunion2003.html> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Bush, George W. (26.2.2003). Address on the Future of Iraq. <https://www.americanrhetoric.com/speeches/gwbushfutureofiraq2003.htm> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Buzan, Barry, Wæver, Ole & de Wilde, Jaap (1998), *Security. A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Carlisle, Rodney (2005), *Iraq War*. New York: Facts On File.
- Cohen, Saul (2015), *Geopolitics. The Geography of International Relations*. Maryland: Rowman & Littlefield.
- Deutsche Welle (15.3.2019), Vladimir Putin's 'Crimea effect' ebbs away 5 years on. <https://www.dw.com/en/vladimir-putins-crimea-effect-ebbs-away-5-years-on/a-47941002> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Dodds, Klaus (2007), *Geopolitics: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Dyczok, Marta (2015), The Ukraine Story in Western Media. – *Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives*. Ed. Agnieszka Pikulicka-Wilczewska & Richard Sakwa. Bristol: E-International Relations, 197–205.
- Galeotti, Mark (2015), Hybrid War' and 'Little Green Men': How It Works, and How It Doesn't. – *Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives*. Ed. Agnieszka Pikulicka-Wilczewska & Richard Sakwa. Bristol: E-International Relations, 156–164.
- Götz, Elias (2015), It's geopolitics, stupid: explaining Russia's Ukraine policy. – *Global Affairs* 1:1, 3–10. <https://doi.org/10.1080/23340460.2015.960184>
- Harle, Vilho & Moisio, Sami (2003), Muuttuva geopolitiikka. Teoksessa Vilho Harle ja Sami Moisio (toim.), *Muuttuva geopolitiikka*. Helsinki: Gaudeamus, 7–16.
- Hart, Roderic (2004), *Modern rhetorical criticism*. Boston: Pearson/Allyn & Bacon
- Heiskanen, Heikki (6.3.2014), Asiantuntijat: Itäukrainalaiset eivät haikaile osaksi Venäjää. *Yle*. <https://yle.fi/uutiset/3-7124145> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Hopf, Ted (2016), 'Crimea Is Ours': A Discursive History. – *International Relations* 30:2, 227–255. <https://doi.org/10.1177%2F0047117816645646>
- Jackson, Patrick (2006), *Civilizing the Enemy, German Reconstruction and the Invention of the West*. Ann Arbor: University of Michigan Press
- Katchanovski, Ivan (2015), Crimea: People and Territory Before and After Annexation. – *Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives*. Ed. Agnieszka Pikulicka-Wilczewska &

- Richard Sakwa. Bristol: E-International Relations, 80–89.
- Kautilya (1915), *Arthashastra*. Bangalore: Government Press.
- Kerry, John (20.2.2014), Situation in Ukraine. <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2014/02/221855.htm> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Kommersant (28.2.2014), Glava MVD Ukrainy Arsen Avakov obvinjajet Rossiju v vooružennom vtorženii. <https://www.kommersant.ru/doc/2418581?query=%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B0> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Korhonen, Pekka (2003), Aasiaksi nimetty tila. – *Kosmopolis : rauhan-, konfliktin- ja maailmanpolitiikan tutkimuksen aikakauslehti* 33:1, 9–37. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1022628>
- Kuusisto, Riikka (1998), Framing the Wars in the Gulf and in Bosnia: The Rhetorical Definitions of the Western Power Leaders in Action. – *Journal of Peace Research* 35:5, 603–620. <https://www.jstor.org/stable/425701>
- Lavrov, Sergei (20.2.2014), Vystuplenije i otvety na voprosy SMI Ministra inostrannyh del Rossii S.V. Lavrova v hode sovместnoi press-konferentsii po itogam peregovorov s Ministrom inostrannyh del Iraka H.Zibari, g. Bagdad, 20 fevralja 2014 goda. http://www.mid.ru/press_service/minister_speeches/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/74246 (Tarkistettu 5.11.2021).
- Lavrov, Sergei (25.2.2014), Vystuplenije i otvety na voprosy SMI Ministra inostrannyh del Rossii S.V.Lavrova v hode sovместnoi press-konferentsii po itogam peregovorov s Ministrom inostrannyh del Ljuksemburga Ž.Asselbornom, Moskva, 25 fevralja 2014 goda. http://www.mid.ru/press_service/minister_speeches/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/73790 (Tarkistettu 5.11.2021).
- Lavrov, Sergei (3.3.2014), Vystuplenije Ministra inostrannyh del Rossii S.V.Lavrova v hode segmen-ta vysokogo urovnja 25-i sessii Soveta OON po pravam čeloveka, Ženeva, 3 marta 2014 goda. http://www.mid.ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/72642 (Tarkistettu 5.11.2021).
- Leichtova, Magdalena B. (2016), Why Crimea was Always Ours: Legitimacy Building in Russia in the Wake of the Crisis in Ukraine and the Annexation of Crimea. – *Russian Politics* 1:3, 291–315. <https://doi.org/10.1163/2451-8921-00103004>
- Lenta (27.2.2014a), Krymtšane obratilis v genkonsulstvo RF za statusom bežentsev. <https://lenta.ru/news/2014/02/27/ask/> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Lenta (27.2.2014b), Spravorosy predložili ukrainsam uskorennoje polutšenije pasportov RF. <https://lenta.ru/news/2014/02/27/citizenship/> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Lenta (28.2.2014), V zahvate parlamenta Kryma zapodozrili rossijski spetšnaz. <https://lenta.ru/news/2014/02/28/blame/> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Levada (26.02.2014), Rossijane o sobytijah v Ukraine (“Maidan”). <https://www.levada.ru/2014/02/26/rossiyane-o-sobytyah-v-ukraine-majdan/> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Levada (13.3.2014), Situatsija v Ukraine i v Krymu. <https://www.levada.ru/2014/03/13/situatsiya-v-ukraine-i-v-krymu/> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Lewis, Paul, Traynor, Ian & Harding, Luke (28.2.2014), Crimea crisis: pro-Russian leader appeals to Putin for help. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/28/barack-obama-vladimir-putin-ukraine-russia> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Machiavelli, Niccolo (1997), The Prince. Teoksessa S. M. Cahn (Ed.), *Classics of Modern Political Theory*. Machiavelli to Mill. New York: Oxford University Press.
- Mankoff, Jeffrey (2014), Russia’s Latest Land Grab: How Putin Won Crimea and Lost Ukraine. – *Foreign Affairs* 93:3, 60–68. <https://www.jstor.org/stable/24483406>
- Marples, David (2015), Ethnic and Social Composition of Ukraine’s Regions and Voting Patterns. – *Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives*. Ed. Agnieszka Pikulicka-Wilczewska & Richard Sakwa. Bristol: E-International Relations, 9–18.
- Mearsheimer, John (2014), Why the Ukraine Crisis Is the West’s Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin. – *Foreign Affairs* 93:5, 77–84. <https://www.jstor.org/stable/24483306>
- Medvedev, Dmitri (24.2.2014), Dmitri Medvedev otvetil na voprosy žurnalistov. <http://government.ru/news/10719/> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Myers, Joe (17.9.2015), Which country has the most engineering graduates? *WEF*. <https://www.weforum.org/agenda/2015/09/which-country-most-engineering-manufacturing-and-construction-graduates/> (Tarkistettu 5.11.2021).

- Nardelli, Alberto, Rankin, Jennifer & Arnett, George (23.7.2015), Vladimir Putin's approval rating at record levels. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/datablog/2015/jul/23/vladimir-putins-approval-rating-at-record-levels> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Obama, Barack (28.2.2014), Statement by the President on Ukraine. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/02/28/statement-president-ukraine> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Office of the Press Secretary (20.2.2014), Statement by the Press Secretary on Ukraine. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/02/20/statement-press-secretary-ukraine> (Tarkistettu 5.11.2021).
- O'Loughlin, John & Gerard Toal (2019), The Crimea conundrum: legitimacy and public opinion after annexation. – *Eurasian Geography and Economics* 60:1, 6–27. <https://doi.org/10.1080/15387216.2019.1593873>
- Ó Tuathail, Gearóid & Agnew, John (1992), Geopolitics and Discourse: Practical Geopolitical Reasoning in American Foreign Policy. – *Political Geography* 11:2, 190–204. [https://doi.org/10.1016/0962-6298\(92\)90048-X](https://doi.org/10.1016/0962-6298(92)90048-X)
- Pajunen, Ilpo (27.2.2014), Yle Krimillä: Mielenosoittajat vastustavat kielilakia ja vaativat Krimille oikeutta päättää asioistaan. *Yle*. <https://yle.fi/uutiset/3-7112067> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Perelman, Chaïm (1996), *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.
- Prozorov, Sergei (2010), Ethos without nomos: the Russian–Georgian War and the post-Soviet state of exception. – *Ethics & Global Politics* 3:4, 255–275. <https://doi.org/10.3402/egp.v3i4.5665>
- Putin, Vladimir (1.3.2014), Vladimir Putin vnjos obraštšeniye v Sovet Federatsii. <http://kremlin.ru/events/president/news/20353> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Putin, Vladimir (4.3.2014), Vladimir Putin otvetil na voprosy žurnalistov o situatsii na Ukraine. <http://kremlin.ru/events/president/news/20366> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Putin, Vladimir (18.3.2014), Obraštšeniye Prezidenta Rossijskoi Federatsii. <http://kremlin.ru/events/president/news/20603> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Putin, Vladimir (21.3.2014), Podpisany zakony oprinjatii Kryma i Sevastopolja v sostav Rossii. <http://kremlin.ru/events/president/news/20625> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Robertshaw Sam (2015), Why the EU got the Ukrainian crisis wrong. – *Global Affairs* 1:3, 335–343. <https://doi.org/10.1080/23340460.2015.1063249>
- Rossija24 (25.2.2014a), Sevastopol ne nameren podtšinjatsja vlastjam iz Kieva. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1321740&cid=9#> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (25.2.2014b), Posle Majdana Sevastopol perehodiť k prjamoi demokratii. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1320270&cid=9#> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (26.2.2014a), ”Berkut” vzjal pod svoe krylo Krym. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1325916&cid=9#> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (26.2.2014b), Harkov: gorožane govorjat ”Net” jevromajdanu. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1325918&cid=9#> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (26.2.2014c), Gosduma predlaeta pomotš Ukraine rossijskim graždanstvom. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1325919&cid=7> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (27.2.2014a), Neizvestnye v uniforme zahvatili zdanija parlamenta i pravitelstva Kryma. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1327808&cid=9#> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (27.2.2014b), Sevastopol prosit pomoštši. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1328808&cid=5#> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (27.2.2014c), Vozle Rady gruppa radikalov trebet prinjat zakon o ljustratsii. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1328601&cid=9#> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (27.2.2014d), Zahvativšie zdanija v Simferopole otkazalis ot peregovorov. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1328102&cid=9> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (28.2.2014), Moskva objasnila peredviženie bronetehniki v Krymu. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1332622&cid=9#> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (1.3.2014a), Sovet Federatsii jedinoglasno odobril ispolzovaniye rossijskoi armii v Krymu. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1336215&cid=5#> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (1.3.2014b), Peskov: Putin primet rešenje o vvode vojsk na Ukrainu, ishodka iz razvitiya situatsii. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1336540&cid=5> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (1.3.2014c), Gosduma RF stšitajet ispolzovaniye rossijskih vojsk v Krymu svojevremennym. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1336168&cid=7#> (Tarkistettu 5.11.2021).

- Rossija24 (1.3.2014d), Turtšinov mobilizujet ukrainSKUju armiju. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1336805&cid=9> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rossija24 (1.3.2014e), Gennadii Zjuganov podderživajet ispolzovanije rossijskoi armii dlja normalizatsii obstanovki na Ukraine. <https://www.vesti.ru/doc.html?id=1336167&cid=7> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Rotaru, Vasile (2019), Silencing the contestant. Legitimizing Crimea's annexation by mimicking the West. – *European Security* 29:1, 96–118. <https://doi.org/10.1080/09662839.2019.1688303>
- Rotaru, Vasile & Troncoță, Miruna (2017), Continuity and change in instrumentalizing 'The Precedent'. How Russia uses Kosovo to legitimize the annexation of Crimea. – *Southeast European and Black Sea Studies* 17:3, 325–345. <https://doi.org/10.1080/14683857.2017.1348044>
- Sakwa, Richard (2015a), The death of Europe? Continental fates after Ukraine. – *International Affairs* 91:3, 553–579. <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12281>
- Sakwa, Richard (2015b), *Frontline Ukraine, Crisis in the Borderlands*. London: I.B.Tauris & Co Ltd.
- Strycharz, Damian (2020), Dominant Narratives, External Shocks, and the Russian Annexation of Crimea. – *Problems of Post-Communism* 1–12. <https://doi.org/10.1080/10758216.2020.1813594>
- Stuenkel, Oliver (2014), Why Brazil has not criticized Russia over Crimea. *NOREF*. <https://www.files.ethz.ch/isn/180529/65655a04cd21b64dbcc9c8a823a8e736.pdf> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Tsygankov, Andrei (2009), *Russophobia, Anti-Russian Lobby and American Foreign Policy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Tsygankov, Andrei (2014), *The Strong State in Russia, Development and Crisis*. New York: Oxford University Press.
- Uehling, Greta (2015), Everyday Life after Annexation: The Autonomous Republic of Crimea. – *Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives*. Ed. Agnieszka Pikulicka-Wilczewska & Richard Sakwa. Bristol: E-International Relations, 69–79.
- Unikaitė-Jakuntavičienė, Ingrida. & Matulkaitė, Rita (2017), The Ukraine Crisis Reflections in the Speeches of USA and Russian Political Leaders. – *Slovak Journal of Political Sciences* 17:3–4, 299–342. <https://www.vdu.lt/cris/entities/publication/bf78e533-7515-4c71-bb3e-d30a9ee9ec78/details>
- Venäjän presidentin hallinto (15.7.2008), Kontseptsija vnešnei politiki Rossijskoi Federatsii. <http://kremlin.ru/acts/news/785> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Venäjän presidentin hallinto (5.2.2010), Vojennaja doktrina Rossijskoi Federatsii. <http://kremlin.ru/supplement/461> (Tarkistettu 5.11.2021).
- Wittgenstein, Ludwig (1961), *Tractatus Logico-Philosophicus*. London: Routledge & Kegan Paul.